

Katedra

Katedra, kościół katedralny, kościół biskupi (łac. *ecclesia cathedralis*, z gr. καθέδρα, *kathedra* – krzesło, siedziba) – główny kościół biskupa diecezjalnego, arcybiskupa (**archikatedra**) lub patriarchy (**kościół patriarchalny**), w którym głosi on doktrynę katolicką. Termin stosuje się także do konkatedr i prokatedr. Niekiedy swobodnie jako określenie głównego kościoła miejskiego – nie zawsze jednak największy i najpiękniejszy kościół danej diecezji jest zarazem jej kościołem katedralnym, choćby w przypadku diecezji rzymskiej Bazylika św. Piotra znacznie przewyższa rozmiarami Bazylikę Laterańską. W historii sztuki i kultury utarło się, by ogólnie nazywać katedrami wielkie kościoły romańskie i gotyckie, niekoniecznie stanowiące katedry we właściwym sensie.

Apsyda Bazyliki Laterańskiej z tronem biskupim

W katedrze znajduje się tron biskupi, z którego biskup zwraca się do wiernych. Katedrą nazywa się także podwyższenie, na którym ten tron się znajduje. Od greckiej nazwy krzesła biskupiego pochodzi sam termin „katedra”, podobnie jak nazwa pulpitu wykładowcy czy też jednostki administracyjnej uczelni. Nazwa „katedra” w odniesieniu do kościoła biskupiego rozpowszechniła się w X wieku – przedtem stosowano terminy *ecclesia matrix* i *ecclesia mater*. Dopiero w konsekwencji przyjęto termin „tron” na określenie katedry w dawniejszym znaczeniu. Kościół katedralny i tron biskupi od początków dziejów Kościoła stanowią symbol autorytetu biskupa, co widoczne jest także w zwrocie *nauczanie ex cathedra*. Funkcje katedry jako symbolu władzy biskupiej rozpatrywali już Ojcowie Kościoła: św. Cyprian [*De Unitate* 4; 6] widział w katedrze symbol autorytetu biskupiego i jedności Kościoła lokalnego. Św. Augustyn tłumaczył usytuowanie katedry w absydzie potrzebą rozpoznawalności biskupa wśród wiernych oraz obowiązkiem czuwania, który nad nim ciąży [*Enarratio in Ps.* 126; *Sermo* 91,5].

Tron biskupi może być umieszczony czasowo w dowolnym kościele danej diecezji, katedrą w ścisłym sensie jest jednak jedynie ten kościół, w którym jest on umieszczony na stałe. Niemal zawsze kościół taki znajduje się w tym samym mieście, w którym rezyduje biskup. Początkowo tron biskupi znajdował się w absydzie po wschodniej stronie budynku, przed ołtarzem. Obecnie umieszcza się go zazwyczaj po stronie północnej. Tradycyjny tron biskupi znajduje się na trzech stopniach i okryty jest baldachimem, w nowszych katedrach zwyczaj ten nie jest już jednak praktykowany.

Status prawnokanoniczny katedry nie zależy od jej wielkości ani formy architektonicznej. Podniesiony do godności katedry może zostać bez żadnych zmian w wyglądzie dowolny kościół w danej diecezji, co dzieje się często przy erygowaniu nowej. Tylko biskup miejsca może ustanowić katedrę, nie mogą tego uczynić biskupi tytularni. Przeważnie erygowanie katedry wraz z utworzeniem diecezji zatwierdza Stolica Apostolska za pomocą wydanego specjalnie w tym celu Listu Apostolskiego. Są jednak wyjątki od tej zasady, w Stanach Zjednoczonych na mocy postanowień III Synodu w Baltimore biskupi wybierają swoje katedry samodzielnie. Mimo że do godności katedry może zostać podniesiony dowolny kościół w obrębie danej diecezji, zazwyczaj w każdej jest tylko jedna katedra. Dwie katedry w jednej diecezji mogą istnieć, gdy dwie starsze diecezje zostały połączone *aeque principaliter* – nazywają się wtedy **konkatedrami**. Niekiedy konkatedry powstają też na skutek jakichś innych, specyficznych uwarunkowań. Kościół pełniący funkcje katedry jedynie czasowo nazywa się natomiast **prokatedrą**.

Początkowo, na wzór Bazyliki Laterańskiej (IV w.), kościoły biskupie nosiły wezwanie Salwatora. W 896 r. sama katedra laterańska otrzymała wezwanie św. Jana, dopiero później zaczęto nadawać im wezwania maryjne i świętych. Według zwyczaju w swojej katedrze chowany jest biskup. Datę ustanowienia katedry obchodzi się jako święto danej diecezji.

Zobacz też

- archikatedra
- konkatedra
- prokatedra
- Święto katedry św. Piotra
- Sobór (świątynia)

Bibliografia

- Bogusław Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006
- *New Catholic Encyclopedia*, t. 3, New York 1967

Źródło: „<https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Katedra&oldid=46939398>”

Tę stronę ostatnio edytowano 19:02, 27 wrz 2016. Tekst udostępniany na licencji Creative Commons: uznanie autorstwa, na tych samych warunkach (<http:https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>), z możliwością obowiązywania dodatkowych ograniczeń. Zobacz szczegółowe informacje o warunkach korzystania (http:https://wikimediafoundation.org/wiki/Warunki_korzystania).